

Eser Sahipliğinde Gerçek Kişi Olma Şartının Yerindeliği Üzerine Bir İnceleme: Tüzel Kişiler Eser Sahibi Olabilir Mi?

Cemil Şaar*¹

Öz

Fikri mülkiyet hukuku alanındaki haklar ve ödevlere ilişkin yapılacak birçok tartışmanın temelinde; fikri ürün ve eserlerin erişilebilir kılınıp bunlardan insanlığın yararlanmasını kolaylaştırma ve ürünleri meydana getirenlerin yani eser sahiplerinin çıkarlarını koruma endişelerinin karşılıklı yer aldığı bir terazi veya bir halat çekme oyunu vardır denebilir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun farklı derecelerle gözettiği önemli birtakım menfaatler de bunlardır. Esasen en çok gözetilen menfaatlerin eser sahibine ait olduğunu, eser sahibinin hukukun bu alanında birincil öneme sahip süje olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmanın ilk bölümü; eser sahipliği hukuki statüsünün tanımına, oluşumuna ve anılan statünün sonuçlarına ilişkin incelemelere ayrılmıştır. İncelemeler hem Türk hukuku açısından hem de uluslararası anlaşmalar ve çeşitli yabancı ülke kanunları da dikkate alınarak karşılaştırmalı bir biçimde yapılmıştır. Birtakım yerel ve uluslararası yargı kararlarına da yer verilmesi suretiyle konunun uygulama boyutu da incelenmiştir. İkinci bölümde ise tüzel kişilerin eser sahipliği meselesi; öncelikle bu konuya ilişkin pozitif düzenlemelerin ve bunların tarihi gelişimlerinin incelenmesi, sonrasında ise tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağına dair Türk öğretisinde sunulan temel argümanların eleştirilmesi suretiyle ele alınmıştır.

Tüzel kişilerin eser sahipliği konusuna dair olan ve öğretilerdeki kabullerden ayrık bir sonuca ulaşan bu incelemenin metodolojisi; pozitif düzenlemeleri tarihi gelişimleriyle incelemek, uygulama ve öğretilerdeki görüşleri eleştirerek aktarmak, mümkün surette karşılaştırmalı hukuk incelemelerine yer vermek ve özellikle de lege feranda anlamda birtakım tespitlerde bulunmak olarak özetlenebilir. Çalışmanın amacını ise tüzel kişilerin bazı şartlar dahilinde eser sahibi olmalarına izin verilmesi gerekliliğini ortaya koymak veya en azından bu konuyu tartışmaya açmak olarak özetlemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: *Eser, Eser Sahibi, Tüzel Kişiler, Hususiyet, Orijinallik, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, FSEK.*

* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, (Tez aşamasında), Avukat, İstanbul 1 Numaralı Barosu, (cemilsaar@ogr.iu.edu.tr) ORCID: 0000-0003-4700-0625

An Examination On The Relevance Of The Requirement To Be A Natural Person To Own An Artistic Work: Can Legal Persons Be Authors?

Abstract

At the foundation of most discussions surrounding rights and obligations in the field of intellectual property law, there exists a delicate interplay. It is akin to a balancing act or a tug-of-war, where concerns of increasing humanities benefit from intellectual creations via ensuring more accessibility to them and protecting the interests of their creators - the rights holders - mutually intertwine. Essentially what The Law on Intellectual and Artistic Works encompasses and regulates are these interests. Ultimately, it can be said that the primary interests being upheld by the regulation belong to the rights holders, positioning them as the key subject of utmost importance in this legal domain.

The first part of the study is dedicated to the definition, formation, and consequences of the legal status of rights holders. The examination is conducted in a comparative manner, considering both Turkish law and international agreements, as well as various foreign country laws. By including certain local and international judicial decisions, the practical dimension of the subject is presented as well. The second part deals with the issue of legal personalities as rights holders. Firstly, the positive regulations on this matter and their historical developments are examined. Then, the arguments presented in Turkish doctrine asserting that legal entities cannot be rights holders are investigated in a critical manner.

The methodology employed in this study, which deviates from the accepted views in doctrine regarding legal entity rights holders, can be summarized as follows: examining positive regulations in light of their historical development, critically reviewing opinions in practice and doctrine, incorporating comparative legal analyses as much as possible, and making certain observations especially in *lege ferenda* terms. The aim of the study can be summarized as establishing the necessity of allowing legal entities to be rights holders under certain conditions or at least opening the topic up for discussion.

Keywords: *Intellectual Work, Rights Holder, Legal Entities, Distinctiveness, Originality, Law on Intellectual and Artistic Works, Intellectual Property Law.*

I. Eser ve Eser Sahibi

A. Tanımlar

Eser: Yaratıcısının hususiyetini taşıyan, şekillenmiş (somutlaşmış) ve 5846 sayılı ve 5/12/1951 tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu¹ (FSEK) kapsamında belirlenen kategorilerden birisine giren fikri/sanatsal üründür.² Güzel sanat eserleri açısından ise bu sayılanlara ek olarak estetik vasıf taşımak da gerekli bir unsur olarak kabul edilir. ABD Hukuku açısından konuyu düzenleyen Telif Kanunu³ kapsamında ise telif korumasının süjesinin, somut bir dışavurum yöntemi/modalitesi üzerine sabitlenmiş orijinal eserler olduğu⁴ düzenlenmiştir. Yani ABD Hukuku nazarında eser sayılmanın şartlarının esasen orijinallik⁵ ve “sabitlenme”⁶ olduğu söylenebilir. Anılan bu sabitlenme, Türk öğretisinde “somutlaşma” olarak da adlandırılan olgudur ve “tespit edilme” ile karıştırılmamalıdır.⁷ Bu

¹ RG. 13/12/1951 – 7981.

² FSEK m. 1/B-a hükmü kapsamında eser: “Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri” olarak tanımlanmıştır. Eser olmanın şartlarını; kanunda sayılı olma, (şekli şart) hususiyet taşıma, tasarrufa elverişli ve üçüncü kişilerce algılanabilir olma olarak sayan bir inceleme için bkz. Karahan, S. / Suluk, C. / Saraç T./ Nal, T. “Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları” 3. Baskı, Ankara 2012, s. 38. Tekinalp'e göre de eser; sahibinin hususiyetini taşıyan, sahibinin hususiyetini yansıtabilecek şekilde düzenlenmiş olan, FSEK'te öngörülen kategorilerden birisine giren ve fikri çabanın ürünü olan şeydir. Tekinalp, Ü. “Fikri Mülkiyet Hukuku”, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 103 vd.

Bu çalışma kapsamında eser kavramına dair yapılan incelemeler FSEK çerçevesinde tutulmuştur. Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 470 vd. hükümlerinde düzenlenmiş olan eser sözleşmesi kapsamındaki “eser” daha geniş kapsamlı bir kavram olup, çalışma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu konuda detaylı bir inceleme için bkz. Ateş, M. “Fikri Hukukta Eser”, (Eser) Ankara 2007, s. 22 vd.

“Eser” sözcüğünün kullanıldığı bir başka kanun olan Basın Kanunu kapsamındaki eser kavramı ise “her türlü düşünce aktarma aracı” olarak tanımlanır. Buradaki “eserin” fikri çaba barındırma zorunluluğu olmayan bir nitelik arz ettiği görülür. Detaylı bir inceleme için bkz. a.g.e., s. 25 vd.

³ ABD Telif Kanunu'nun İngilizce aslı için bkz. <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf> (Erişim Tarihi: 19.07.2023.)

⁴ 17 U.S.C § 102 (a).

⁵ Orijinalliğin ABD Hukukundaki yorumlanış tarzını anlamak adına bu hususun içtihatlaşmasında kilit bir rol oynayan *Feist* kararı için bkz. *Feist Publications Inc v. Rural Telephone Service Co.* 499 U.S. 340, (1991).

⁶ Belirtmek gerekir ki anılan somutlaşmanın/sabitlenmenin konusu olan şeyin, Yılmaztekin'in belirttiğinin aksine taşınır veya taşınmaz olması açısından ABD hukuku kapsamında bir fark yoktur. Taşınmaz üzerine sabitlenmiş eser de diğer şartları taşıyorsa gayet tabii eser olarak korunacaktır. Sabitlenmenin taşınır üzerine yapılması gerektiği yönünde bkz. Yılmaztekin, H. K., “Türk Fikri Haklar Hukuku Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserleri Korumak İçin Hazır mı?”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, Aralık 2020, s. 1530. Sabitlenen şeyin taşınır olmasının gerekmediği madde metninden anlaşılabilmektedir. Yine Amerikan Telif Kurumu tarafından meydana getirilen telif rehberi kapsamında sabitlenme şartına ilişkin yapılan açıklamalardan da böyle bir zorunluluk olmadığı anlaşılabilmektedir. Bkz. *U.S. Copyright Office, “Compendium of U.S. Copyright Office Practices”* § 101 (3d ed. 2021), para. 305. Anılan Telif Kanununa ilişkin hazırlanan Amerikan Temsilciler Meclisinin hazırladığı rapor kapsamında da somutlaştırmanın, algılanabilir olduğu sürece herhangi bir şekilde yapılabileceği açıkça belirtilmiştir. Anılan inceleme için bkz. *House of Representatives Report No: 94-1476, 1976, s. 52.* Raporun tam metni için bkz. https://www.copyright.gov/history/law/clrev_94-1476.pdf (Erişim Tarihi: 19.07.2023)

⁷ Bu çalışmada somutlaştırma/sabitleştirme olarak adlandırılan bu olgu yalnızca FSEK'te “tespit edilme” olarak ifade edilen husus değildir. Tespit edilme, somutlaştırılmaya göre daha dar kapsamlı bir kavramdır ve bir eser somutlaştırılmış olup da tespit edilmemiş olabilir. Somutlaştırılma/sabitleştirme ile kastedilmekte olan; somutlaştırmayı “şekillenmiş olma” olarak adlandıran Ateş'in de ifade ettiği üzere, eserin dış dünyaya aktarılmasıdır. Tespit ise somutlaştırmadan farklı olarak fiili değil hukuki bir olgudur. Somutlaştırmanın, tespite göre daha geniş bir kavram oluşu, Tekinalp'in Yunus Emre Heykeli örneğiyle de açıklanabilir; yapılacak olan

sabitlenme zorunluluğu; AB Hukukunda kendisini, *Berne Anlaşması* m. 2⁸ hükmünde, İngiliz Hukukunda ise *Donoghue v. Allied Newspaper*⁹ kararında gösterir. *Düşüncenin kendisi üzerinde hak sahipliği ileri sürülemeyeceği ve bir düşüncenin hukuki korumaya mazhar olabilmesi için bunun algılanabilir bir şekilde getirilmiş olması yani sabitlenmiş olması gerekliliği, tıpkı orijinallik gibi evrensel olarak kabul edilen bir ilkedir.*¹⁰ *Kısaca eseri; orijinal ve sabitlenmiş fikri üründür şeklinde tanımlarsak, dünyanın neredeyse her yerinde geçerli bir tanım yapmış oluruz.*

*Eser sahibini; eser meydana getiren kişi, kişiler veya birlik*¹¹ *olarak tanımlamak mümkündür.* Konuyu düzenleyen FSEK kapsamında eser sahibine dair iki ayrı tanım yapılmıştır. 2001 tarih ve 4630 sayılı değişiklikle¹² FSEK bünyesine eklenen tanımlara ilişkin 1/B hükmü kapsamında eser sahibi: “Eseri meydana getiren kişi” olarak tanımlanmıştır. FSEK m. 8 hükmü de: “Bir eserin sahibi onu meydana getirendir”¹³ şeklinde benzer bir

bir heykele ilişkin alınan notlar eser olarak korunmazlar ama heykelin özelliklerine ilişkin karakalem çalışması pek tabii korunabilir. Bu aşamada henüz heykel tespit edilmemiştir ancak o heykele dair fikir somutlaşmış ve dış dünyaya yansımıştır. Yani aslında bu heykel faraziyesindeki karakalem çalışmasının bir müsveddeden veya taslaktan farkı yoktur. Bu tür ürünler de henüz tamamlanmamış olmalarına rağmen, somut örnek açısından yapılacak değerlendirme neticesinde, eser olarak korunabilirler. Bkz. Tekinalp, s 103 vd. Ateş, (Hakların Kapsamı) s. 58 vd.

⁸ Anılan hükümler devletlerin iç hukuklarında eser sayılmaya ilişkin olarak sabitlenme şartını aramaları gerektiği ortaya koymuştur. Sözleşmenin İngilizce tam metni için bkz. *Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*, https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283698 (Erişim Tarihi: 25.07.2023)

⁹ Beşiroğlu; İngiliz hukuku açısından bu konudaki yaklaşımı en iyi özetleyen kararlardan birisi olan *Donoghue v. Allied Newspaper* kararındaki şu ifadeleri aktarır: “... Şurası muhakkaktır ki düşünce veya düşünceler için bir hak söz konusu olamaz... Düşünce, sahibine biçim üzerinde (burada biçimden kastedilen tablo, kitap gibi fiziksel bir varlıktır) hiçbir hak tanımaz.” Beşiroğlu, A. “Fikir Hukuku Dersleri” 4. Baskı, Arıkan, İstanbul 2006, s.173.

¹⁰ Tosun da bu ilkenin Fransız, İngiliz ve Amerikan hukuk sistemlerinin hepsinde aynen geçerli olduğuna dikkat çeker. Bkz. Tosun, Y. “Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları” 12 Levha, İstanbul 2013, s. 30 vd. Konu hakkında ek olarak bkz. Beşiroğlu, s. 173. Buna Türk Hukuku açısından verilebilecek bir örnek FSEK m. 2/4 hükmüdür: “Arayüzüne temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere, bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkeler eser sayılmazlar.” Ancak belirtmek gerekir ki bilgisayar programları açısından ifade edilmiş olan bu yasak, her eser türü açısından net olarak ifade edilmemiştir ama yine de düşüncenin korunmayacağı fikrinin kanunun genelinde mevcut olduğunu kabul etmek gerekir. Örneğin Kanun’un m. 5 hükmünde: “... tespit edildiği materyale bakılmaksızın...” ifadesinin yer alması nedeniyle karşıt yorum yapmak suretiyle sinema eserleri açısından da düşüncenin korunmayacağı, bunların “bir materyal üzerinde tespit edilmiş” olmasının gerektiği anlaşılabilir. Amerikan Telif Kanunu da açıkça; düşüncelerin veya daha geniş bir ifadeyle somutlaşmamış şeylerin eser olarak korunmayacağı düzenler. U.S.C § 102 (b).

¹¹ “Eser sahibi” sıfatının birden fazla kişi tarafından da bir adi ortaklık tarafından da taşınması mümkündür. Yani aslında tüzel kişilerin eser sahibi olup olamayacağına ilişkin tartışmalara hiç girmeden dahi öngretilmiş sıklıkla yapılan; yalnızca gerçek kişilerin eser sahibi olabileceğine ilişkin tespitlerin yalnızca kısmen doğru olduğunu görmek mümkündür. Şöyle ki, FSEK m. 10/1 uyarınca: “Birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi onu vücuda getirenlerin birliğidir” İşte bu hükümdeki “birlik” şayet *affectio societatis* gibi diğer unsurlar da mevcutsa adi ortaklık olabileceği gibi adi ortaklık teşkil etmeyen bir “birlik” de olabilir. Yani bu birliğin adi ortaklık anlamına geldiği hallerde eser sahibi adi ortaklık olacak, gerçek kişi olmayacaktır.

¹² RG. 03/03/2001 – 4630.

¹³ 4630 sayı ve 2001 tarihli değişiklikten önceki tanımda; eserin sahibinin, onu “vücuda” getiren olduğu belirtiliyordu. Kanun koyucu; 2001 tarihinden itibaren “vücuda getirilmek” yerine “meydana getirilmek” ifadesini tercih etmiştir. Gerekeşi varsa dahi belirtilmemiş olan bu son derece anlamsız değişiklik ile vücuda getirmek gibi düşüncenin korunabilmesi için somutlaştırılması gerektiğini net bir şekilde ifade eden bir

tanımda bulunmaktadır. Yapılan tanımlar göz önünde bulundurulduğunda yasanın; “meydana getirme” veya “yaratma”¹⁴ kıstasını belirleyici kabul ettiği görülür.¹⁵ Kılıçoğlu; “yaratma ilkesi”¹⁶ olarak adlandırdığı bu kanuni tanımlamanın, eser sahibi ile eser sahipliğinden doğan çeşitli hakları kullanma yetkisine sahip kişileri ayırtım noktasında önemli bir role sahip olduğuna dikkat çeker.¹⁷ Eserin, sahibinin hususiyetini¹⁸ taşıması gerekliliği; eser sayılmanın en temel şartlarından biridir.¹⁹

Tekinalp’in de dile getirdiği üzere; eserin sahibinin onu yaratan olması, tabii hukuktan kaynaklanan evrensel bir hukuk ilkesidir.²⁰ Gerçekten de bir eser üzerindeki hakları kullanma yetkisi; hukuki bir işlemle (sözleşme gibi) veya yasa gereği (miras vs. durumlar neticesinde) başka bir kişiye geçebilir hatta bazı hallerde hakların doğrudan kendileri dahi devrolunabilir. Ancak anılan

kavramın yerine neden meydana getirilmek ifadesinin tercih edildiği anlaşılmalıdır.

¹⁴ Alman “Telif ve Bağlantılı Haklar Kanunu” olarak tercüme edilebilecek olan Urheberrechtsgesetz (UrhG) m.7 hükmü kapsamında: “Eser sahibi eseri yaratandır.” tanımlı yapılmıştır. Bu yönden Türk ve Alman tanımlarının aynı olduğunu söylemek mümkündür. UrhG düzenlemesinin bu çalışmada yararlanılmış olan resmi İngilizce çevirisi için bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html (Erişim Tarihi: 21.10.2022)

¹⁵ Kılıçoğlu, A.M. “Sinai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar” 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2019, s. 181. Suluk, C. / Karasu, R. / Nal, T. “Fikri Mülkiyet Hukuku”, 5. Baskı, Seçkin, Ankara 2021, s. 74 vd. Yılmaztekin, H.K. “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Eser Sahipliği ve Hak Sahipliği ile Bunların Tecavüz Davaları Bağlamında Davacı Sifatına Etkileri” (Hak Sahipliği) Adalet Dergisi, Sayı: 65, 2020/2, s. 509.

¹⁶ “Eserin sahibi onu yaratandır ilkesi” olarak da isimlendirilen yaratma ilkesi hakkında detaylı bir inceleme için bkz. Tekinalp, s. 134. Öğretide bu ilkenin çeşitli şekillerde isimlendirildiği görülmektedir, örneğin Cahit Suluk ve Temel Nal da bunu “yaratma gerçeği ilkesi” olarak isimlendirir. Kanaatimce en öz isimlendirme “yaratma ilkesi” olduğundan bu çalışmada da bu isim tercih edilmiştir. “Yaratma gerçeği ilkesi” için bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 74. “... aşgari şart neticesi muhik kılan nisbi istiklale sahip bir fikri emeğin mevcudiyetidir...” şeklinde açıklanan “nisbi istiklallik” görüşü için bkz. Arslanlı, H. “Fikri Hukuk Dersleri: 2 Fikir ve Sanat Eserleri”, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1954, s. 6 vd. “Var olandan başkasını meydana getirmek” ifadesi ve konu hakkında detaylı incelemeler için bkz. Ayiter, N. “Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri”, Sevinç Matbaası, Ankara 1972.

¹⁷ Kılıçoğlu, s. 181. Suluk/Karasu/Nal, s. 74 vd.

¹⁸ Hirsch; “subjektif şart” olarak adlandırdığı bu kavramı, fikri ürünün yaratıcı bir aktivite neticesinde meydana getirilmiş olması ve eser sahibinin özelliğinin bir şekilde esere yansımış olması şeklinde tanımlamıştır. Bkz. Hirsch, E. E. “Hukuki Bakımdan Fikri Say” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1943, s. 12. Kanuni düzenleme bünyesinde de yer alan (FSEK m. 1/B (a)) hususiyet kavramı hakkında detaylı bir inceleme için bkz. Ateş, M. “Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması” Seçkin Yayınevi, Ankara 2003 (Hakların Kapsamı) s. 74 vd. Tosun, s. 35 vd. Tekinalp, hususiyeti fikri yenilikten ziyade üsluptaki orijinallik ile açıklar. Tekinalp, s. 99. Anılan bu üslup bağımsızlığına ek olarak; 1) fikri ürünü yaratmanın serbest biçimlendirme alanının varlığı 2) fikri üründe genelin üstünde bir özelliğin varlığı ve 3) fikri üründe amaca uygun olanın üstünde bir özelliğin varlığı olmak üzere üç unsurun daha son derece önemli yönünde bkz. Karahan/Suluk/Saraç/Nal s. 41 vd. Kanaatimce de hususiyeti yalnızca üslup orijinalliği ile açıklamak mümkün değildir, eser olarak nitelendirilen şeyin içeriğinin orijinalliği de üslubu ile en azından eşit derecede önemlidir. Kaldı ki gerçek anlamda orijinal bir üsluba sahip olmak aslında çok nadir bir fenomendir. Günümüze kadar yapılmış olan akademik yayınlar, sinema eserleri veya herhangi başka bir eser türü incelendiğinde de hususi bir üslubun varlığının ne kadar nadir olduğu rahatlıkla anlaşılacaktır. Her hukuk kitabında bir Rona Serozan orijinalliği aramak da gerçekçi olmayacaktır dolayısıyla hususiyeti daha çok içeriğe ilişkin bir kavram olarak yorumlamak gerekir. Hususiyet konusu hakkında ayrıca bkz. Üslu, R. “Türk Fikir ve Sanat Hukukunda Eser Kavramı” Ankara, 2003, s. 34 vd.

¹⁹ Hususiyete ya da “eser olmanın subjektif şartına” ilişkin olarak bkz. Karahan/Suluk/Saraç/Nal, s. 38 vd. Hususiyetin eserde aranılacak “bireysel” veya “kişisel” özellik oluşuna dair bkz. Ateş, (Hakların Kapsamı) s. 63 vd.

²⁰ Tekinalp, s. 134.

transferde²¹ ne kadar çok hak veya hakkı kullanım yetkisi devri yapılırsa yapılsın eser sahipliği değişmez.²² Potansiyel karışıklıkları önlemek amacıyla belirtmek gerekir ki eser üzerindeki haklardan esasen yalnızca mali hakların devri mümkündür. Esere dayalı manevi haklar ise şahsi haklar²³ üst başlığı altında değerlendirildikleri için bunların kendilerinin devredilmeleri mümkün değildir. Bunların yalnızca kullanılmasına ilişkin yetkilerin devredilmesi söz konusu olabilir.²⁴ Manevi hakları kullanma yetkisinin devredilebiliyor oluşuna yönelik olarak getirilen bir açıklama, Tekinalp tarafından ileri sürülen Yakınların Hakları Teorisi’dir.²⁵ Buna göre; FSEK m. 19 kapsamında “hakları kullanabilecek kimseler” olarak sayılan kişiler, FSEK m. 66-70 hükümleri çerçevesinde düzenlenen davaları açma yetkisine de sahiptirler ve Öztan’ın da ifade ettiği üzere bu teori, “yakın” kişilere bağımsız bir hak tahsis etmektedir.²⁶ Burada ifade edilmek istenen ise mali hakların devrinin, lisanslanmasının veya manevi hakları kullanma yetkisinin devredilmesi gibi durumların eser sahipliğini etkilemeyeceğidir. Yani kısaca eser sahipliğini kalıcı bir şekilde belirleyen kıstas işte bu “yaratma” olgusudur, esere bağlı olarak doğan hakların sahipliği değil.²⁷

Bazı hallerde eserin sahibini tespit etmek çeşitli zorluklar arz edebilir. Normal şartlarda bir eserin sahibinin; eserin üzerinde yer alan isim veya tanınmış takma ismin sahibi veya eser sahibi olarak tanıtılan kişi olduğu

²¹ Burada devir veya lisanslama yerine teknik olmayan “transfer” kelimesinin tercih edilmiş olmasının nedeni iki durumu da anlatan bir kavramın kullanılmasının amaçlanmış olmasıdır.

²² Kılıçoğlu, s. 181.

²³ Kişisel hakların esasen devredilmesi de başkaları tarafından kullanılması da mümkün değildir. Eser sahipliğinden kaynaklanan manevi hakların ise bazı hallerde (mesela lisanslanmaları gibi hallerde) başkalarının kullanılabilir oluşu, bunların klasik anlamdaki kişisel haklardan ayrılmış olduğunu gösterir. Bu nedenle de manevi haklardan kişisel hak olarak değil, “sırf eser sahibi olmaktan kaynaklanan şahsi haklar” olarak bahsedilir. Bkz. Öztan, (Fikir Sanat) s. 287.

²⁴ Öztan, (Fikir Sanat) s. 287 vd. Eser üzerindeki manevi hakları kullanma yetkisi, “Hakları Kullanılabilecek Kimseler” başlıklı FSEK m. 19/1 hükmünde de belirtilmiş olduğu gibi bazı hallerde mirasla devrolunabilir. Anılan hüküm uyarınca: “Eser sahibi 14 ve 15’inci maddelerin birinci fıkralarıyla kendisine tanınan yetkilerinin kullanılma şartlarını tespit etmemişse yahut bu hususu herhangi bir kimseye bırakmamışsa bu yetkilerinin ölümünden sonra kullanılması, vasiyeti tenfiz memuruna; bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mensup mirasçılara, ana – babasına, kardeşlerine aittir...” Ayrıca bkz. Kılıçoğlu, s. 379. Manevi hakların kullanılması yetkisinin mirasla geçmesinin mümkünlüğü üzerine bir inceleme için bkz. Tekinalp, s. 162.

²⁵ Tekinalp, s. 152.

²⁶ Öztan, (Fikir Sanat) s. 284. Tekinalp, s. 152.

²⁷ 1988 tarihli İngiliz “Telif, Tasarımlar ve Patentler” Yasası, m. 2/2 hükmünde: Telif hakkı konusu ürünü yaratan kişinin; a) eser sahibi olarak belirtilme b) esere zarar verilmesini önleme ve c) bazı fotoğraf/filmlerin gizli tutulması (Bu hak aslında Türk Hukukundaki umuma arz hakkının belirli ürünler açısından öngörülmuş bir hali gibi düşünülebilir zira umuma arz manevi hakkı da aslında bir yasaklama yetkisidir), olarak sayılan manevi haklarının, telif hakkının sahibi olmasa dahi var olmaya devam edeceğinden bahsedilir. Türk hukukundan birçoğu sistemik olan çok sayıda farklılık barındıran İngiliz hukukunda da manevi haklar açısından benzer yönde bir hüküm bulunması; fikri ürünü meydana getireni koruma düşüncesinin evrenselliğine işaret etmektedir. 1988 c.48 sayı ve 15.11.1988 yürürlük tarihli “Telif, Tasarım ve Patent Yasası” tam metni için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48> (Erişim tarihi: 21.12.2022)

kabul edilir.²⁸ Ancak eserin sahibinin kim olduğunun, FSEK m. 11 hükmündeki karinelerle dahi tespit edilemiyor olması da mümkündür. Bu durumlarda ortada anonim bir eser olduğu kabul edilir. Yayınlanmış anonim eserlerde sahipliğin getirdiği hak ve yetkiler; eseri yayımlayan veya çoğaltan tarafından kullanılır. Anonim eser, umumi bir bağlamda temsil edildiyse veya konferans benzeri bir etkinlikte tanıtıldıysa bu durumda da anılan yetkiler temsili gerçekleştirenler veya etkinliği düzenleyenler tarafından kullanılacaktır.²⁹ Ancak tabii ki de bunlar eser sahibi sayılmayacaktır. Zira anonim eserlerde de bir eser sahibi vardır, sadece kimliğinin tespit edilmesi çeşitli nedenlerle mümkün değildir.³⁰

B. Eser Sahipliği Hukuki Statüsünün Oluşumu

Eser sahipliği³¹; eserin meydana getirilmesiyle kendiliğinden (*ipso iure*) oluşan bir hukuki statüdür.³² Bu da eser üzerindeki hakların herhangi bir tescil ihtiyacı olmaksızın doğacakları anlamına gelir.³³ Belirtmek gerekir ki fonogram ve film yapımcıları için müzik ve sinema eserlerini içeren yapımlar bakımından, FSEK m. 13/3 hükmünde öngörülen tescil yükümlülüğü bu kuralın bir istisnası değildir zira madde hükmünde geçen "... hak ihdas etmek amacı taşımaksızın..."³⁴ ibaresinden ve kanunun ruhundan bu yükümlülüğün kurucu bir şart olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.³⁵ Yine

²⁸ Aksi ispatlanabilir bir karine olan bu husus, FSEK m. 11 hükmünde de şöyle düzenlenmiştir: "Yayımlanmış eser nüshalarında veya bir güzel sanat eserinin aslında, o eserin sahibi olarak adını veya bunun yerine tanınmış müstear adını kullanan kimse, aksi sabit oluncaya kadar o eserin sahibi sayılır. Umumi yerlerde veya radyo-televizyon aracılığı ile verilen konferans ve temsillerde, mutad şekilde eser sahibi olarak tanıtılan kimse o eserin sahibi sayılır, meğerki, birinci fıkradaki karine yoluyla diğer bir kimse eser sahibi sayılsın."

²⁹ FSEK m. 12: "Yayımlanmış olan bir eserin sahibi 11 inci maddeye göre belli olmadıkça, yayımlayan ve o da belli değilse çoğaltan, eser sahibine ait hak ve yetkileri kendi namına kullanabilir. Bu yetkiler, 11 inci maddenin 2'nci fıkrasındaki karine ile eser sahibinin belli olmadığı hallerde konferansı verene veya temsili icra ettirene aittir."

³⁰ Anonim eser sahipsiz eser değil, sahibi belirsiz eser demektir. Tekinalp, s. 119.

³¹ Eser sahipliği, bir eser üzerindeki mutlak ve inhisari nitelikteki hakların, tamamını kapsayan bir kavram olarak düşünülebilir. Bu yönde bkz. Yavuz, L. / Alica, T. / Merdivan, F. "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu", Cilt: 1, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, İstanbul 2014, s. 194 vd. Ancak ileride de açıklanacağı üzere bu yeterli bir tanım değildir zira eser sahipliği, eser üzerindeki haklara kimin sahip olduğundan bağımsız olarak da varlığını sürdürür.

³² Yavuz/Alica/Merdivan, s. 194. Karahan/Suluk/Saraç/Nal, s. 44.

³³ a.g.e., s. 44.

³⁴ FSEK m. 13/3 hükmünün ilgili kısmı şöyledir: "Filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları, hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlâl edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi maksadıyla, sinema ve müzik eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilini yaptırırlar. Aynı maksatla, eser sahiplerinin talebi üzerine, bu Kanun kapsamında korunan tüm eserlerin kayıt ve tescili yapılabilir, mali haklara ilişkin yararlanma yetkileri de kayıt altına alınabilir..."

³⁵ Yargıtay 11. Hukuk dairesi de bir kararında: "... Eserin meydana getirilmesi bir maddi fiildir. Eserin meydana getirilmesiyle birlikte hak da kendiliğinden doğar. Hakkın doğumu için ... herhangi bir işleme gerek yoktur (m. 20/1) ... ispat kolaylığını amaçlayan 13/3 madde hükmü, eser üzerindeki hakların kazanımı bakımından bir kamusal tasarrufa bağlamak düşüncesiyle kaleme alınmamıştır..." ifadelerine yer vererek bu görüşte olduğunu ortaya koymuştur. Yargıtay 11. HD. T. 18.06 2007, E. 2007/5265, K. 2007/9282 künyeli karar için bkz. Yavuz/Alica/Merdivan, s. 201-203.

FSEK m. 81/1 kapsamında düzenlenen bandrol zorunluluğu³⁶ da aslında her ne kadar emredici bir nitelik arz etse ve yerine getirilmemesi halinde FSEK m. 81/4 kapsamında cezai bir yaptırım öngörüyor olsa da hükmün; “Haklara tecavüzün önlenmesi” başlığı ile kaleme alınmış olmasından da anlaşılacağı üzere ilgili hüküm bir fikri ürünün “eser” sayılması için kurucu bir şart ortaya koymamaktadır. Bandrol yükümlülüğüne veya FSEK m. 13/3’teki yükümlülüğe uygun olmayan fikri ürünler, diğer asgari şartları sağlıyorlarsa yine eserdir ve eser olarak korunurlar.³⁷ Bu şartlar, özel hukukumuzun sistematigindeki diğer ispat şartları gibi hakların veya hukuki statülerin varlığına değil, kullanılabilirliklerine (ileri sürülebilirliklerine) ve korunmalarına ilişkindir. Demek ki bazı istisnalar saklı kalmak kaydıyla fikri ve sınai haklar arasındaki temel farklardan³⁸ birisi işte bu tescil zorunluluğu meselesidir denebilir zira sınai haklarda tescil; sıklıkla hakkın doğumu açısından zorunlu bir unsur olarak kabul edilirken³⁹ fikri haklarda ise yalnızca ispata ve ihlallerin önlenmesine ilişkin bir unsurdur.⁴⁰ Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmeliğin⁴¹ “Amaç” başlıklı m. 1 hükmünün lafa: “Bu Yönetmeliğin amacı, fikir ve sanat eserlerini içeren yapımlar üzerinde hak ihdas etmek amacı taşımaksızın...” şeklinde başlaması da burada ifade edilenlere ilişkin başka bir delildir. “Eser yaratma” maddi fiili⁴² eserin yaratılmasına ve de yaratılmaya ilişkin tüm sonuçların doğmasına yeterlidir.⁴³ Yine Edebi ve Sanatsal Ürünlerin Korunmasına İlişkin *Berne Anlaşması*⁴⁴ m. 5/2 hükmünde de eser sahiplerinin hukuki korumalardan yararlanmaları açısından hiçbir formaliteyi yerine getirmelerinin gerekmediği kabul edilmiştir.⁴⁵

Eser sahipliğinin oluşumu konusunda kısaca, menfi bir anlamda, değinilmesi gereken ek bir husus ise aleniyet meselesidir. Aleniyetin, eser sahipliği

³⁶ Bandrol zorunluluğuna ilişkin FSEK m. 81/1 hükmü uyarınca: “Musiki ve sinema eserlerinin çoğaltılmış nüshaları ile süreli olmayan yayınlara bandrol yapıştırılması zorunludur. Ayrıca, kolay kopyalanmaya müsait diğer eserlerin çoğaltılmış nüshalarına da eser veya hak sahibinin talebi üzerine bandrol yapıştırılması zorunludur...”

³⁷ Karahan/Suluk/Saraç/Nal, s. 44.

³⁸ Kılıçoğlu, s. 98.

³⁹ Sınai hakların doğumu kural olarak tescil ve ilan ile gerçekleşir. Hak sahipliğinin tescil başvurusunun yapılmasıyla doğduğu, tescilin gerçekleşmesi ile de geçmişe etkili olarak hakkın doğacağı kabul edilir. Bu genel kaidenin tescilsiz tasarımlar açısından olduğu gibi bazı önemli istisnaları da vardır. Bkz. Kılıçoğlu, s. 98.

⁴⁰ Kılıçoğlu, s. 183.

⁴¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060517-7.htm> (Erişim tarihi: 10.10.2024)

⁴² Eser yaratma eyleminin bir maddi fiil (*realakt*) olduğu hususu tartışmasız kabul edilir. Bu yönde bkz. Kılıçoğlu, s. 183 vd. Yavuz/Alica/Merdivan, s. 194.

⁴³ Ayiter, s. 100.

⁴⁴ Bkz. 09.09.1886 imza ve 24.07.1979 son düzenleme tarihli; Edebi ve Sanatsal Ürünlerin Korunmasına İlişkin *Berne Anlaşması*. (Bundan sonra kısaca *Berne Anlaşması* olarak anılacaktır.)

Tam metin için bkz. <https://wipo.int/en/text/283698> (Erişim tarihi: 28.10.2022)

⁴⁵ *Berne Anlaşması* m. 5/2 hükmünün İngilizce aşı şöyledir: “... *The enjoyment and the exercise of these rights shall not be subject to any formality; such enjoyment and such exercise shall be independent of the existence of protection in the country of origin of the work...*”

hukuki statüsünün oluşumu ile bir ilgisi yoktur.⁴⁶ Eserin alenileştirilmesi, eser sahipliğine dayalı hakların kapsamına ilişkin bir husus olup, anılan bu kapsamı sınırlandırır zira alenileşme ile eser sahibinin durumu birçok hakkının kullanımını açısından zayıflar.⁴⁷ Yani görüldüğü üzere alenileşme de bu açıdan tıpkı tescil gibi “varlığa” ilişkin olmayan bir olgudur.

Yaratma eylemi olarak da adlandırılan bu *realakt*'in ifası, eserin meydana gelmesi açısından yeterli olduğu için eser sahibinin fiil ehliyeti sahibi olması pozitif hukuk açısından şart değildir.⁴⁸ Tam ehliyetsiz kişi veya kişilerin dahi eser yaratıp bunun sahibi olmaları mevcut sistemde mümkün kabul edilmektedir. Ancak ayırt etme gücünden yoksun kişilerin esere ilişkin haklarını kullanmaları kendi malvarlıkları üzerinde tasarruf etmeleri sonucuna çıkabileceği için bu konuda kendilerinin yasal temsilcileri aracılığıyla temsil edilmeleri gerektiği kabul edilir.⁴⁹ Bilindiği üzere fiil ehliyeti hukuki statüsünün oluşturulmuş olmasının temel amacı; bu ehliyet statüsüne sahip olmak için aranan şartlara sahip olmayan kişileri korumaktır, dış dünyayı değil.⁵⁰ Bu nedenle tam ehliyetsiz kişilerin malvarlıkları üzerinde tasarruf etmeleri sonucuna çıkan işlemlerde bulunmadıkları sürece maddi fiilde bulunmaları ve çeşitli hukuki sonuçlar oluşturmalarına izin verilmektedir. İşte bu prensibin konumuza uyarlanması dahilinde de tam ehliyetsizlerin maddi fiilleri ile eser sahibi olabilecekleri sonucuna varılmaktadır. Bu prensibi kanaatimce en iyi şekilde açıklayan örnek de “küçük” addedilen kişilerin kendi malvarlıkları üzerinde (kural olarak) özgürce tasarrufta bulunamazken başkalarına temsilci atanabilmeleridir.⁵¹

⁴⁶ Alenileşme, FSEK m. 7 hükmünde düzenlenmiştir: “Hak sahibinin rızasıyla umuma arz edilen bir eser alenileşmiş sayılır. Bir eserin aslından çoğaltma ile elde edilen nüshaları hak sahibinin rızasıyla satışa çıkarılma veya dağıtılma yahut diğer bir şekilde ticaret mevkiine konulma suretiyle umuma arz edilirse o eser yayımlanmış sayılır.” Buradan da anlaşılacağı üzere alenileşme, eserin aslının/nüshasının umuma arz edilmesi veya eserin *nüshasının* yayımlanması neticesinde gerçekleşen bir hukuki durumdur. Kanunun konuyu ifade ediş tarzından da anlaşılacağı üzere yayımlanma yalnızca nüshalar açısından söz konusu olabilen bir durumdur ve kanaatimce yayma hakkının konusu ile karıştırılmamalıdır. Umuma arz ise FSEK m. 14 hükmünde de düzenlendiği üzere eserin, “umum” olarak isimlendirilen bir kitleye sunulmasıdır. Eserin FSEK kapsamında korunmaya başlaması için alenileşmiş olması aranmaz, alenileşme yalnızca eserin artık eser sahibinin iç dünyasından ayrılmasına ve bu nedenle de artık eser üzerindeki bazı hakların daha az korunmasına/kapsamlarının daralmasına yol açan bir olgudur. Alenileşmenin eserin FSEK kapsamında korunmasıyla ilgisinin olmadığını gösteren bir diğer husus ise mali haklara ilişkin sürelerin alenileşme ile değil, eser sahibinin ölümü ile işlemeye başlamasıdır. Burada kısaca değinilen umum, umuma arz, alenileşme gibi kavramlar hakkında detaylı bir inceleme bkz. Öztan, (Fikir Sanat) s. 210 vd. Yayımlama ile yayım hususları arasındaki nüsha farkına ilişkin açıklamalar şahsi kanaatim olup, bu sonuca FSEK m. 7 ve m. 23 hükümlerinin birlikte okunması neticesinde varılmıştır. 7. maddede yayımlama açıklanırken özellikle nüshalara değinilmesinin mahiyeti bu şekilde yorumlanmalıdır.

⁴⁷ a.g.e., s. 210-219.

⁴⁸ Kılıçoğlu, s. 183.

⁴⁹ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 194. Ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlılar ve küçükler ise eser üzerindeki haklarını kullanma noktasında temsilcilerinin rızasını almak zorunda değildir. Öztan, F. “Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku” (Fikir Sanat) Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s. 287.

⁵⁰ Bkz. Nomer, H. N. / Akbulut, P. E. “Medeni Hukuka Giriş” 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s. 66.

⁵¹ Ehliyetsiz kişilerin korunması prensibinin hukukumuzdaki önemini ortaya koyan başka bir örnek ise iyi niyetin yetkisizlik karşısında korunabiliyor olup da ehliyetsizlik karşısında korunmuyor oluşudur.

Sonuç olarak; bir eserin meydana gelmesi için maddi fiilde bulunma yetisine sahip kişi/kişilerin kanuni manada eser sayılabilecek bir ürün meydana getirmesi yeterli gözükmektedir.

Kanaatimce eserin “sahibinin mührünü⁵²” taşımasının tam ehliyetsiz kişiler açısından nasıl mümkün olduğu sorusu detaylı bir incelemeyi hak eder. İlk olarak; burada eser yaratma olgusunun bir maddi fiil olduğu ve tam ehliyetsiz kişilerin de maddi fiil ika etmek suretiyle hukuki sonuçlar doğurabilecekleri konusunda bir tartışma yapılmadığını belirtmek gerekir. Çalışmanın bu bölümünde sorgulanmak/irdelenmek istenen husus; tam ehliyetsiz kişilerin, “hususiyet” ve fikri çaba şartlarını yerine getiriyor oluşuna ilişkin kabulün nedenleridir. Şöyle ki; doğa olayları, otomatik süreçler yürüten ve zekâ sahibi olmayan bilgisayar programları veya başka canlılar tarafından meydana getirilen şeylerin, estetik değerleri ne kadar yüksek olursa olsun “eser” kabul edilmemelerinin temel gerekçesi, anılan bu süjelerin bir fikri çaba yürütmüyor oluşudur.⁵³ Zira eser sayılmanın şartları arasında fikri çaba sonucu yaratılmış olma hususunun bulunduğu konusunda tartışma yoktur.⁵⁴

Peki acaba tam ehliyetsiz kişilerin fikri çabasından bahsedilebilir mi? Bu soruyu cevaplamayı zorlaştıran en temel faktör aslında tam ehliyetsizlik hukuki statüsünün muğlaklığıdır. Hukukun gözünde tam ehliyetsiz olan ve bu nedenle aralarında statüsel farklılıklar olmayan iki kişi arasındaki gerçek (hukuk dışı) farklılık, son derece yüksek olabilir. Bunun nedeni de tam ehliyetsizliğin doğuştan gelen aşırı zekâ geriliği, çeşitli zihinsel engel veya hastalıklar gibi çok çeşitli hallerin hepsini kapsayan bir şemsiye kavram oluşudur. Zekâ ve yaratıcılık seviyesi son derece gelişmiş olan ancak kendisinin hukukun gözünde tam ehliyetsiz olarak değerlendirilmesine neden olan bir akıl hastalığına sahip bir kişinin eser yaratmasının önünde hiçbir engel yoktur. Zira böyle bir kişinin elbette ki bir fikri çabası söz konusu olabileceği gibi yarattığı şeye hususiyet katması da pek tabii mümkündür. Ancak bu söylenenler bebeklik çağındaki kişiler/bazı küçükler veya çeşitli hastalıklar gibi nedenlerle hiçbir surette “irade” sahibi olamayacağı kabul edilen kişiler için de geçerli midir? Bu ikinci gruptaki kişilerin acaba doğa olayları, başka canlı türleri ve yapay zekâ sahibi olmayan bilgisayar programlarından farklı olarak eser meydana getirebileceği kabulüne nasıl varılmaktadır? Zira bunların meydana getirdikleri ürünlerde her ne kadar

⁵² Tekinalp, s. 105 vd.

⁵³ Tekinalp, s. 113.

⁵⁴ Bununla birlikte tesadüfen ortaya çıkan ürünlerin de eser kabul edilebiliyor oluşu başka bir çelişki teşkil etmekte olup bu çalışmanın kapsamını aşmakta oluşu nedeniyle incelenmeyecektir. Bahsedilen tesadüfi durumlara ilişkin bir örnek için bkz. Tekinalp, s. 113.

orijinallik⁵⁵ bulunması mümkün olsa da fikri çabanın olmadığı kabul edilip, bu nedenle de yarattıkları ürünlerin eser sayılmayacağı sonucuna da varmak mümkündür. Ancak katıldığım üzere öğretilerde bu sonuca varılmamakta, anılan fikri ürünlerin eser sayılacağı kabul edilmektedir. Konuyu düzenleyen ve şimdiye kadar incelenmiş olan kanun hükümlerinin lafzi/pozitif anlamda bunu emrettiğini söylemek mümkün değildir. Zira ne FSEK ne de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)⁵⁶ bünyesinde tam ehliyetsizlerin fikri çaba sahibi olabileceği açıkça düzenlenmemiştir. Tersine, TMK m. 15 hükmünde bu kişilerin fiillerinin⁵⁷ ayırksı durumlar saklı kalmak kaydıyla hukuki sonuç doğurmayacağı düzenlenmiştir.⁵⁸ Tam ehliyetsizlerin maddi fiilleri neticesinde eser yaratabileceği sonucuna varılabilmesinin sebebi, kanunun lafzı değil ruhudur. TMK m. 1 hükmünde⁵⁹ de vurgulandığı üzere kanun özüyle ve sözüyle ya da eski ve kanaatimce daha yerinde olan tabirle ruhuyla ve lafzıyla ele alınır.⁶⁰ Kanun nezdinde ruh ve lafız birbirine üstün tutulmamış, eşit tutulmuştur. Fiil ehliyeti kurumunun ruhu da işte dış dünyayı değil de buna sahip olmadığı kabul edilen kişiyi korumak olduğu içindir ki TMK m. 15 hükmü yorumlanırken kanunun lafzındaki “fiil” kavramı yorumlanırken burada bir örtülü boşluk⁶¹ olduğu kabul edilmekte ve kapsamına kişinin yararına sonuç doğuracak olan fiiller dahil edilmemektedir. Teleolojik redüksiyon⁶² (amaca uygun sınırlama) olarak adlandırılan boşluk doldurma yöntemi kapsamında varılan bu sonuç yalnızca maddi fiiller ile de sınırlı değildir zira tam ehliyetsizlerin kendi menfaatlerine olacak hukuki fiilleri dahi ika edebileceği kabul edilir.⁶³ İşte tam ehliyetsizlerin maddi fiiller ile kendi menfaatlerine olan

⁵⁵ Bir doğa olayı neticesinde de son derece hususi bir görüntünün oluşması mümkündür. Dolayısıyla doğa olayları ile tam ehliyetsiz kişilerin yarattığı “sonuçları” ayıran temel unsur hususiyet değil, fikri çabanın varlığı hususudur. Doğa olaylarının veya yapay zekâ sahibi olmayan bilgisayar programlarının yaratımları hususi olmadıkları için değil de fikri çaba barındırmadıkları için eser sayılmazlar.

⁵⁶ RG. 08.12.2001 – 24607.

⁵⁷ “Fiilleri” lafzı önemlidir zira fiil, yalnızca hukuki fiil olmayıp, haksız fiil, maddi fiil gibi hususları da bünyesinde barındıran bir kavramdır.

⁵⁸ TMK m. 15 uyarınca:” Kanunda gösterilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz.”

⁵⁹ “Kanun, sözüyle ve özüyle değiştiği bütün konularda uygulanır..”

⁶⁰ 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi döneminde de konuyu düzenleyen m. 1 hükmü durumu şöyle ifade etmekteydi: “Kanun, lafzıyla veya ruhiyle temas ettiği bütün meselelerde mer’idir..”

⁶¹ Örtülü boşluk; kanunda somut olaya uygulanabilir bir hükmün bulunduğu ancak anılan hükmün amacı itibariyle olaya uygulanmasının hakkaniyetli olmadığı hallerde söz konusu olan bir boşluk türüdür. Bu tür hallerde geniş konuları düzenleyen kanun hükümlerinin amaca uygun yorumlama yani teleolojik redüksiyon metoduyla daraltılması gerekir. Nomer/Akbulut, s. 55-57.

⁶² Amaca uygun sınırlama ya da teleolojik redüksiyon olarak adlandırılan yorum yöntemi hakkında son derece detaylı bir inceleme için bkz. Akbulut, P. E. “Borçlar Hukukunda Kesin Hükümsüzlük Yapırımının Amaca Uygun Sınırlama Yöntemi ile Daraltılması” On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

⁶³ TMK m. 15 hükmü, klasik bir örtülü boşluk örneği olup, öğretilerde sıklıkla verilen “piyango örneği” ile açıklanır. Buna göre: Ayırt etme gücüne sahip olmayan tam ehliyetsiz bir kişi, bir piyango bileti alıp kazanırsa bu kazanım korunacaktır. Her ne kadar TMK m. 15 kapsamında bu kişilerin fiillerinin sonuç doğurmayacağı düzenlenmiş olsa da yukarıda açıklanan amaca uygun yorum neticesinde bu kişilerin kendi yararlarına işlemleri yapabilecekleri kabul edilir. Nomer/Akbulut, s. 66.

hukuki sonuçları yaratabileceği kabulü nasıl yoruma veya ruha/öze dayalı bir sonuçsa, bunların fikri çaba sahibi olabileceği de aslında buna benzer bir husus, hukuki bir fiksiyon/faraziyedir. Yani aslında burada menfaat hukukçuluğu yöntemi esasına dayalı bir yorum yapılmakta, TMK m. 15 hükmünün lafzında “fil” sözcüğünün önüne, sessiz bir; “*menfaatlerine olmayan*” eklenmektedir.

Buraya kadar, TMK m. 15 hükmüyle ilgili anlatılanlar zaten genel kabul gören hususlardır. Bunlara yer verilmiş olmasının sebebi ise çalışmanın bir sonraki bölümüne, tüzel kişilerin eser sahibi olup olamayacağına dair incelemeye bir zemin hazırlamış olmasıdır. Zira ilgili bölümde de ortaya koyulacağı üzere bu konuya ilişkin kabullerin zeminlerinde de birtakım faraziyeler yatmaktadır. Ancak iki konu arasında kritik önemde farklılıklar da vardır.

II. Tüzel Kişilerin Eser Sahipliği Meselesi

A. Konunun Pozitif Düzenlemeler Açısından Tarihi Gelişimi

Çalıştıranlara ve tüzel kişilere ilişkin FSEK düzenlemeleri, çok sık değişikliklere maruz kalmıştır. Konunun 1910 tarihinden günümüze kadarki düzenleniş biçimlerinin incelenip her yeni kanun neticesinde meydana gelen değişikliklerin detaylı açıklamalara girmeden önce yansıtılması kanaatimce sağlam bir altyapı oluşturacaktır. Dolayısıyla da bu bölümde öncelikle konuya ilişkin yasal düzenlemelerin gelişimi incelenecek, spesifik olarak tüzel kişilere ilişkin değerlendirmeler ise sonrasında yapılacaktır.

Konuyu düzenleyen güncel kanuni altyapıya ilişkin dikkat çekici bir husus; 03/03/2004 tarihinde 5101 sayılı yasanın⁶⁴getirdiği m. 28 hükmü değişikliğiyle, FSEK m. 1/B-b’de yer alan eser sahibini tanımlayan madde hükmünden “gerçek” ibaresinin çıkarılmış olmasıdır.⁶⁵ Yapılan değişiklik ve eser sahibinin bir tüzel kişi olması ihtimalinden bahseden FSEK m. 27/4 hükümleri⁶⁶ birlikte ele alındığında, günümüz kanunun sistematığının tüzel kişilerin eser sahibi olma ihtimalini engellemediği sonucuna varılabilir.⁶⁷ 07.06.1995 tarih ve 4110 sayılı yasa⁶⁸ ile yapılan değişiklikten önce tüzel kişilerin eser sahibi olmasının mümkün olduğu hususu da gözetildiğinde,

⁶⁴ RG. 12.03.2004 – 25400.

⁶⁵ Arkan, bu değişikliğin anlamsız olduğunu belirtmekte ve hususiyet şartının varlığının, tüzel kişileri eser sahipliğinden diskalifiye etmeye yeterli olduğunu belirtmektedir. Arkan, A. “Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar” Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 20.

⁶⁶ Türk öğretisinde bu hükmün mevcudiyetinin bir hata olduğunun altı sıklıkla çizilir. Örneğin Tekinalp’e göre kanun koyucunun bu hükmü değiştirmemiş olmasının sebebi ihmaldir. Tekinalp, s. 134. Yine Bozbel de FSEK m. 27/4 hükmünde tüzel kişinin eser sahipliğinden bahsediliyor oluşunu bir ihmal olarak nitelendirmektedir. Bozbel, S. “Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku”, 1. Baskı, 12 Levha Yayınevi, İstanbul 2012, s. 77.

⁶⁷ Yılmaztekin, (Hak Sahipliği) s. 509.

⁶⁸ RG. 12.06.1995 – 22311.

tüzel kişilerin eser sahipliğinin hukukumuzda tamamen yabancı bir kavram olmadığı anlaşılır.⁶⁹ Belirtmek gerekir ki bu çalışma kapsamında anılan değişikliklerin amacının bu olduğu ileri sürülmektedir. Burada ileri sürülen ve aşağıda detaylandırılacak düşünce, pozitif düzenlemelerin bunu yasaklamadığıdır. Gerçek ibaresinin kanundan çıkarılması ve FSEK m. 27/4 hükmünün çıkarılmaması hususlarının, eski kanun dönemlerinden kalma mevcut eser sahibi tüzel kişilere ilişkin olduğu yani zamansallıkla ilgili olduğu görüşüne katılmaktayım.⁷⁰

Çalışanlar tarafından meydana getirilen eserlerin; 1910 tarihli Hakk-ı Telif Kanunu döneminde⁷¹, onları çalıştıranların mülkiyetinde oldukları kabul ediliyordu.⁷² 1951 tarihli FSEK kapsamında konuyu düzenleyen ve 1995 değişikliğine kadar da yürürlükte kalan m. 8/2 hükmü uyarınca; aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserlerin sahiplerinin bunları çalıştıran veya tayin edenler oldukları görülmekteydi.⁷³ Hükümden; 1951-1995 arası dönemde de çalıştıranların eser sahibi sayılabileceği görülmektedir. Aynı hükmün son cümlesinde bu durumun tüzel kişilerin uzuvları (organları) hakkında da geçerli olacağı düzenlenmiş olduğundan, çalıştıran ve tüzel kişilerin 1995 tarihli değişikliğe kadar eser sahibi olması mümkündür. 1994 tarihinde ilk kez umuma iletilen bir eser olan, “Televole” adlı televizyon programına ilişkin bir kararında Yargıtay 11. HD., tüzel kişilerin eser sahibi olabileceğini hükme bağlamıştır.⁷⁴

Buraya kadar anlatılan anlayış 1995 tarihli değişiklik neticesinde ortadan kalkmıştır ve FSEK m. 8/2 hükmü konuyu: “... Aralarındaki özel

⁶⁹ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 192.

⁷⁰ Karademir de bu görüşte olup; gerek gerçek ibaresinin çıkarılmasının gerekse 27/4 hükmünün korunmasının Tekinalp’in ileri sürdüğünün aksine bir “ihmal” olmadığını ve isabetli olup, halihazırda eser sahibi tüzel kişilere ilişkin olduğunu ifade eder. Bkz. Karademir, A. “Çalışanların Yarattığı Eserler Üzerinde Fikri Hakların Kullanılması” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s. 30 vd.

⁷¹ Tertip 2, Cilt: 2, s. 273. Osmanlı’da 1857 tarihli “Telif Nizamnamesi” sonrasında düzenlenen ikinci esaslı mevzuat olduğu bildirilen Hakk-ı Telif Kanunu’nun tam metni için bkz. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/71> (Erişim tarihi: 15.12.2022) Konu hakkında detaylı bir inceleme için bkz. Çakmak, D. “Osmanlı Telif Hukuku ile İlgili Mevzuat” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 21, 01.12.2007.

⁷² Hakk-ı Telif Kanunu’nun Latin alfabesiyle yazılı Madde 27 hükmü uyarınca: “Başka biri nam ve hesabına çalışan muharrir ve sanatkar hususi bir mukavele bulunmadıkça hakk-ı telifi satmış olur.” Buradan, aksine düzenleme bulunmadığı sürece, yani kural olarak, çalışanın meydana getirdiği eserin otomatik olarak çalıştırana ait olacağı görülmektedir. Bu kanun hükmündeki “satılmış” ibaresinin “devretmiş” olarak okunması gerektiği yönünde bkz. Yıldız, Ö. “Çalışanların Meydana Getirdiği Eserler” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 72, Sayı: 2, 2014, s. 498.

Ek olarak belirtmek gerekir ki Hakk-ı Telif Kanunu dönemi pratiğinde bu “satmış/devretmiş sayılma” hususunun dikkate alınmadığı ve telif hakkının doğrudan çalıştırının şahsında doğmuş gibi hareket edildiği de bildirilmektedir. Bkz. Hirsch, s. 78.

⁷³ Yıldız, s. 499 vd.

⁷⁴ Yargıtay; Televole adlı televizyon programının eser olarak ortaya çıktığı dönemde 1995 öncesi mevzuata tabi olduğuna ve bu nedenle zamansallık açısından bunun sahibinin tüzel kişi olduğuna karar vermiştir. Yargıtay 11.HD., T. 13.06.2008 E. 2006/14622, K. 2008/7868. Karar için bkz. Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 204.

sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça, memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserlerin mali hak sahipleri bunları çalıştıran veya tayin edenlerdir. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır...” şeklinde düzenlemiştir. Bu değişiklikten itibaren çalıştıranlar eser sahibi değil, yalnızca mali hakların sahibi olabilecektir. Hükmün son cümlesi nedeniyle tüzel kişilerin eser sahibi olma ihtimalleri de yine bu tarihten itibaren ortadan kalkmıştır.

Çalıştıranların/tüzel kişilerin eser sahipliği konusu, 2001 tarihinde tekrardan bir değişikliğe uğramış, konu m. 8 bünyesinden kaldırılarak m. 18’e taşınmıştır. 1995 düzenlemesi ile büyük ölçüde aynı olan bu hükümde; çalıştıranların mali hak sahibi olacaklarına dair olan düzenlemenin kaldırıldığı ve çalıştıranların mali hakları yalnızca “kullanabileceğinin” ortaya koyulduğu görülür. Yani bu tarihten itibaren çalıştıranların (ve bu nedenle tüzel kişilerin) mali hakların dahi sahibi olamayacağı kabul edilmeye başlanmıştır.

B. Hususiyet ve Yaratıcılık Argümanları Açısından

Gerek öğretide⁷⁵ gerekse Yargıtay uygulamasında⁷⁶ da altı çizildiği üzere FSEK sistematığı uyarınca yalnızca gerçek kişiler eser sahibi olabilir, tüzel kişilerin eser sahibi olması mümkün değildir. Öğretinin bu noktada yaptığı gerekçelendirme FSEK m. 1/B (a) hükmünde yapılan eser tanımına dayandırılmaktadır.⁷⁷ Bu da esasen hususiyete⁷⁸ ilişkin bir temellendirme zira Türk öğretisindeki bu çalışma kapsamında incelenmiş olan tüm eserlerde, eserin; sahibinin hususiyetini taşıması gerektiği göz önüne alındığında, tüzel kişiler tarafından eser meydana getirilemeyeceğinin kabul edilmesi gerektiği görüşü savunulmaktadır.⁷⁹ Bu kabul tüzel kişilerin, “hususî” bir tarza ve içeriğe sahip bir eser meydana getiremeyeceği

⁷⁵ Yalnızca gerçek kişilerin eser sahibi olabileceği yönünde bkz. Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 195.

⁷⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, konuya ilişkin bir kararında: “... Eser sahipliği, mali ve manevi hakları içine alan ve yasa anlamında eser sahibi olan kişilerin yetkilerinin toplamını ifade eder. Tüzel kişiler eser sahibi olamaz...” ifadelerine yer vererek tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı görüşünde olduğunu ortaya koymuştur. Yargıtay 11. HD. T. 25.02.2008, E. 2007/227, K. 2008/2175. Karar için bkz. Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 204. Bu karar; yukarıda anılan 2004 tarihli değişiklik sonrası verilmiştir. Dolayısıyla da yasadaki değişikliğin, öğretiyi etkilemediği gibi yargıtay uygulamasını da etkilemediğini söylemek mümkündür. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD. T. 14.04.2011, E. 2009/5129, K. 2011/4350 www.kazanci.com (Erişim tarihi: 22.04.2016).

⁷⁷ Bu yönde bkz. Kılıçoğlu, s. 183. Tekinalp, s. 134. Yılmaztekin, (Hak Sahipliği) s. 509.

⁷⁸ Belirtmek gerekir ki hususiyet kavramı, 1951 tarihli FSEK’in kabulünden bu yana son derece tartışmalı ve kapsamının belirlenmesi güç bir kavram olagelmıştır. 1951 düzenlemesinin yazarlarından Hirsch de fikri ürünlerin eser sayılabilmesini, herkes tarafından oluşturulamayan ürünler olmaları şartına bağlı olarak tanımlayarak hususiyete dikkat çekmiştir. Bkz. Hirsch, s. 12 vd. Arslanlı, Yarsuvat, Öztan, Öztrak, Ateş ve Erel gibi yazarlar hususiyetin kapsamını geniş yorumlamış olsalar da sonuç itibarıyla onlar da hususiyet kavramının, bir ürünün eser kabul edilebilmesi için önsel bir şart olduğunu kabul etmişlerdir. Bkz. Arslanlı, s. 6 vd. Yarsuvat, D. “Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları” 3. Baskı, İstanbul 1984, s. 53. Öztrak, İ. “Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1971, s. 14. Erel, Ş.N. “Türk Fikir ve Sanat Hukuku” 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 52 vd. Öztan, s. 92 vd. Ateş, (Hakların Kapsamı) s. 74 vd.

⁷⁹ Beşiroğlu, s. 173. Öztan (Fikir Sanat), s. 93 vd.

varsayımına dayanır. Tesadüfen meydana gelen fikri ürünlerin bazı hallerde eser kabul edilebiliyor oluşu ve tam ehliyetsizlere ilişkin olarak getirilmiş teleolojik redüksiyonla varılan istisna kanaatimce göstermektedirler ki; “hususiyet” olarak adlandırılan unsurun, eserlerde mutlak suretle aranan bir olgu olarak adlandırılabilirliği tartışmaya açıktır. Ancak bu tartışmalar bir kenara, bu bölümde asıl odaklanılacak olan konu hususiyetin tüzel kişilerde olamayacağı yönündeki kabuldür. Bunun irdelenmesi amacıyla da Fikri Hukuktaki kanun hükümleri ve tartışmalarla tüzel kişiliği düzenleyen TMK m. 47-48 hükümleri birlikte okunmalıdır. Bu doğrultuda kanunların hatta daha doğru bir ifadeyle hukukun amaçları incelenerek, tüzel kişilerin eser sahibi olmasının mümkünlüğüne bu hususlar doğrultusunda karar verilmelidir zira Serozan’ın da belirttiği üzere doğru ve modern hukukçuluk metodu bunu gerektirmektedir.⁸⁰

Tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı yönünde öğretilerde sunulan başka bir gerekçe ise tüzel kişilerin; yaratıcı/fikri bir faaliyette bulunamayacakları, bunun gerçek kişilere özgü olduğu yönündedir.⁸¹ Örneğin Kılıçoğlu; eserin şahsen yaratılan zihinsel bir ürün olduğuna dikkat çeker.⁸² Tüzel kişilerin fikri faaliyetlerinin olmadığı⁸³ ve bu nedenle de fikri ürün meydana getirmelerinin mümkün olmadığı kabulü de tıpkı hususiyet meselesinde olduğu gibi sorgulanması gereken bir husustur. Yargıtayın konu hakkında verdiği ve şimdiye kadar bir kısmına yer verilmiş olan kararlarında kanaatimce yeterli bir gerekçelendirme yapılmamakta, yalnızca tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağının belirtilmesiyle yetinilmektedir.⁸⁴ Öğretilerde yapılan gerekçelendirmeler de sıklıkla fikri çabanın insana özgü olduğu faraziyesine dayandırılmaktadır.⁸⁵

“İnsana özgünlük” ifadesinin tam olarak neyi ifade ettiğini irdelemek gerekir. Tüzel kişilere ilişkin TMK m. 48 hükmü uyarınca: “Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler.” Bu hüküm; tüzel kişilerin gerçek kişilerden yalnızca insana özgü niteliklere bağlı hak ve borçlara ehil olma konusunda farklı olduğu ve aslında bunun dışında iki hukuki statü arasında

⁸⁰ Serozan, (Yöntem) s. 83-100.

⁸¹ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 193. Tekinalp, s. 134-135.

⁸² Kılıçoğlu, s. 182.

⁸³ Tekinalp, s. 134. Eserlerin ancak “insanlar” tarafından meydana getirilebileceği yönünde bkz. Ateş, (Hakların Kapsamı) s. 63.

⁸⁴ Yargıtayın başka bir kararında da konu şöyle ifade edilmiştir: “... sadece gerçek kişiler eser sahibi olabilir. Tüzel kişilerin, gerçek kişiler gibi yaratıcı bir fikri çabalarının varlığından söz edilemeyeceğinden eser sahibi olmaları da mümkün değildir.” Yargıtay 11. HD. T. 15.12.2011, E. 2009/14531, K. 2011/17084. Karar için bkz. Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 205.

⁸⁵ Öztan, s. 82 vd.

bir fark olmadığı⁸⁶ şeklinde yorumlanır.⁸⁷ Peki acaba eser oluşturmanın bir şartı kabul edilen “fikri çaba” unsuru, gerçekten de insana (gerçek kişiye) özgü bir nitelik midir? Bu soruyu cevaplayabilmek adına öncelikle örnekseme (*analoji*) kurulabilecek benzer birtakım kavramları incelemek ve yürütülecek yatay düşünme faaliyetine zemin hazırlamak gerekir.

TMK m. 49 uyarınca; tüzel kişiler, gerekli organlara sahip oldukları halde fiil ehliyetini kazanırlar. Fiil ehliyeti, hukuki işlem yapma ehliyeti olarak da adlandırılan ve açıklanan bir kavramdır.⁸⁸ Hukuki işlem yapmak ise sözleşme yapmak, karar almak, tek taraflı irade beyanında bulunmak gibi çok çeşitli irade açıklamalarını bünyesinde barındıran bir şemsiye kavramdır.⁸⁹ Hukuki işlemin yapılması için bir iradenin bulunması gerekliliği, bu iradenin yöneltmesinin gerekip gerekmediği⁹⁰ veya sarih olmasının gerekip gerekmediğinden⁹¹ ve yine hukuki işlemin hukuki sonuç için yeterli olup olmadığından⁹² bağımsız olarak, tüm hukuki işlemler açısından genel geçer ve önsel bir kuraldır.⁹³ Zira bu nedenledir ki iradenin bulunmadığı hallerde hukuki işlem; “yok” hükmünde, kabul edilir.⁹⁴ Demek ki; kurgusal (hükmi) bir kavram olan tüzel kişinin, aslında (gerçek hayatta) kendisi olmadığı gibi iradesinin de olmadığı gerçeğini bir kenara koyarak, bu kişilerin var olduğunu ve irade sahibi olup, bunu açıklayarak çeşitli hukuki durumlar yaratabileceklerini kabul etmekteyiz. Bunun sebebi de bu tür durumlarda

⁸⁶ Hak ehliyetinin gerçek kişilerde kazanma usulü (Tam ve sağ) doğmak iken, tüzel kişilerde ise kural olarak, doğup tescil edilmektir. (Derneklere ilişkin TMK m. 59 hükmü bu genel kurala bir istinad.) Dolayısıyla tüm hukuk kişilerinin hak ehliyetini elde ediş biçimleri farklıdır ancak sonuç itibarıyla ikisi de hak ehliyeti elde edebilmektedir. Burada “fark olmadığı” ifadesinden de yöntemlerin/usullerin aynı olduğundan veya bazı ufak farklılıklar olmadığından değil, sonuç itibarıyla aynılıktan bahsedilmektedir. Tüzel kişilerin *fiil ehliyetleri* açısından görülen bazı farklılıklar; bunlarda sınırlı fiil ehliyetsizliği bulunmadığı, kural olarak (kayım dışında) yasal temsilcilerinin olmadığı ve fiil ehliyetinin kazanılmasının “olgunlaşma” yerine “organlaşmaya” dayandığı şeklinde üç temel başlıkta sayılabilir. Organlaşma ifadesi ve ek açıklamalar için bkz. Serozan, R. “Medeni Hukuk” Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 502. Tüzel kişilerin gerçek kişilere özgü haklardan yararlanamıyor olmaları (TMK m. 48 gereği) da yine önemli bir (fiil ehliyetine ilişkin) farklılıktır. *Ultra vires* işlemlere ilişkin tartışmaların ve bunların fiil ehliyeti sınırı anlamına gelip gelmeyeceğine ilişkin tartışmalar ve genel olarak ultra vires doktrini hakkında detaylı bir inceleme için bkz. Hacımahmutoglu, S. “Anonim Ortaklıkta Ultra Vires Doktrini ve Ortaklığı Bağlamaya Yetkili Organın (Yönetim Kurulunun) Yetkilerinin Sınırlandırılması”, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2016.

⁸⁷ Kişilik kavramı hakkında bkz. Dural, M. / Ögüz, T. “Türk Özel Hukuku – Kişiler Hukuku”, 23. Baskı, 2. Cilt, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s. 5 vd.

⁸⁸ Daha spesifik ve doğru olan; “kişinin kendi fiilleriyle hak ve borçlar kurabilmesi, bunlara son verebilmesi ya da yeni hukuki durumlar yaratabilmesi” tanımı için bkz. Dural / Ögüz, s. 47 vd.

⁸⁹ Hukuki işlemler, türleri ve yapılış şekilleri hakkında detaylı incelemeler kapsamımızı fazlasıyla aşacağından burada konu detaylı açıklanmamıştır. Detaylı incelemeler için bkz. Serozan (Medeni Hukuk). Oğuzman, K. / Barlas, N. “Medeni Hukuk” On İki Levha, İstanbul 2022.

⁹⁰ Varması gerekli olan ve olmayan irade beyanları hakkında bkz. Serozan, (Medeni Hukuk) s. 323.

⁹¹ İradenin beyan edilmesi, “beyan eylemleri” ile yapılabileceği gibi hukukun bunu öngördüğü hallerde hareketsiz kalmak suretiyle de yapılabilir. Susmak (hareketsiz kalmak) da yine bazı istisnai hallerde irade beyanı anlamına gelebilecektir. a.g.e., s. 319 vd.

⁹² Nomer/Akbulut, s. 116.

⁹³ Serozan (Medeni Hukuk), s. 318.

⁹⁴ a.g.e., s. 320 vd.

sıklıkla olduğu gibi bu hukuki kurgunun/fiksiyonun faydalı olması, bu tür bir kurguya dair gerçek bir ihtiyacın bulunmasıdır. Somut gerçeklik ne olursa olsun, günümüzde insanlık olarak kabul etmekte olduğumuz hukuki (fiktif) gerçeklikte tüzel kişiler irade sahibi olan varlıklar olarak kabul edilir. Hukuk dünyası da hukuki gerçeklikte konumlanmış olduğu için yürütülen tartışmaların mantık kurallarına uygunluğu ve tutarlılığı, bu gerçeklik içerisinde yürütülmekte oluşlarına bağlıdır. Başka bir ifadeyle, hukuki tartışmalarda asli gerçeklik, hukuki gerçekliktir.⁹⁵ Dolayısıyla da hukuktaki bir kavramın “aslında öyle olmadığı” gibi mülâhazaların ileri sürülmesi tutarlı olmayacaktır zira hukuki tartışmanın yürütüldüğü bağlam; gerçek hayat değil, hukuk düzenidir. İrade gerektiren işleri yapabildikleri kabul edilen tüzel kişilerin, fikri çaba gerektiren işleri yapamayacaklarını kabul etmek de kanaatimce kazanın doğurduğuna inanıp da öldüğüne inanmamak olacaktır. Bu nedenle tüzel kişilerin aynı zamanda bir fikri çabası da olabileceği kabul edilmeli veya en azından bu fikri çabanın olamayacağına dair yapılan temellendirmenin objektif gerçekliklere, emredici kanun hükümlerine dayanmadığı ve yalnızca bir hukuk politikası tercihi olduğu kabul edilmelidir. Aksi takdirde yürütülen düşünsel faaliyet tutarsız olacaktır. Tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağına dair kabulün varlık nedeni burada iddia edildiği gibi yalnızca bir hukuk politikası tercihiyse yani konunun önünde hukuki/mantıksal bir engel yoksa o zaman yapılması gereken de bu tercihin nedenlerini sorgulamak ve konuyu faydacılık çerçevesinde yürütülecek bir kar/zarar analizi kapsamında ele almaktır.

Çalışanların, çalışırken eser yaratmaları halinde bu eserin sahibi olacağı, kanunda direkt olarak düzenlenmiş bir husus değildir.⁹⁶ Kanun bunun yerine, mali hakları kullanma yetkisinin eser sahibine ait olduğunu ortaya koymuş ancak bu genel kurala bir istisna getirerek aksinin sözleşmede düzenlendiği veya işin mahiyetinden anlaşıldığı haller dışında mali hakları kullanma yetkisinin çalıştıranlarca kullanılacağını düzenlemiştir. Bu durum, her ne kadar çalıştıranların eser sahibi olduğu anlamına gelmese de FSEK kapsamında tüzel kişilerin eser sahibi olmalarına direkt olarak engel olan bir hüküm olmadığı hususunun ileri sürülmesini mümkün kılmaktadır.

⁹⁵ Serozan da bu tartışmanın anlamsızlığına dikkat çeker ve önemli olan tartışmanın gerçek kişilere ilişkin hangi hükümlerin tüzel kişilere uygulanacağı tartışması olduğunu belirtir. a.g.e. s. 320 vd.

⁹⁶ Daha önce de belirttiği üzere konuya ilişkin FSEK m. 1/B (b) hükmü eser sahibini *kişi* olarak tanımlarken, FSEK m. 8 ise eserin sahibinin, eseri meydana getiren olacağını düzenler. FSEK m. 18 ise mali hakları kullanma yetkisinin münhasıran eser sahibine ait olduğu ana kuralı ile bunun istisnasını düzenler. (FSEK m. 18/2) Son olarak m. 27/4 ise, açık bir kanun hükmünde doğrudan tüzel kişilerin eser sahibi olabileceği haller olduğuna işaret etmekte oluşuyla her ne kadar öğretide “silinmesi unutulmuş” veya “anlamsız” bir hüküm olarak değerlendiriliyor olsa da tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı iddialarına çok sert bir tezat teşkil etmektedir. Bütün bu nedenler dahilinde, hususiyet ve fikri çaba unsurlarına ilişkin bu çalışma kapsamındaki tespitler de kabul edilirse, tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı sonucuna kanundan varılamayacağı açıktır. Dolayısıyla da kanaatimce bu sonuca varılıyorsa dahi, yapılan gerekçelendirmenin farklı hususlara dayanıyor olması, örneğin Fikri Hukukun ruhunun buna izin vermediği/vermemesi gerektiği gibi, gerekmemektedir.

Peki bu yeni varılan noktada yani tüzel kişilerin fikri çaba sahibi ve dolayısıyla da eser sahibi olabileceğinin kabul edildiği bir yerde, bu kabullerin temel dayanak noktalarından biri olan eser sahibini veya zayıf durumda olabilecek olan çalışanların menfaatlerini koruma düşüncesi terk mi edilecektir? Bu endişe de yine amaca uygun yorum yöntemiyle rahatlıkla giderilebilir. Zira buraya kadar fikri hukuk açısından tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı emredici hükümlerle düzenlenmediği ileri sürüldü. Oysa İş Hukuku'nun ilgili kuralları ve sömürüyü önleyen gabin gibi düzenlemelerin amaçları emredici olup, bunlara aykırı sonuçlara varılamaz. Yani tüzel kişilerin bazı hallerde eser sahibi olabileceği kabul edilse de bu kabul, bir işçinin mahiyetini tam olarak anlayamadığı veya imzalamak zorunda olduğu bir iş sözleşmesi kapsamında çalışırken eser meydana getirdiğinde, bu eserin işçinin malvarlığında olacağını kabul etmeye engel değildir. Zira güven teorisi, dürüstlük kuralı, gabin ve “işçi lehine yorum prensibi” gibi lafzi ve ruhi kurallar (hem yorum kuralları hem de maddi hükümler) hala geçerliliklerini sürdürmektedir. Buraya kadar yürütülen düşünsel faaliyetin sonucu neticesinde; tüzel kişilerin eser yaratmasına, değerlendirmenin yapıldığı somut olayda bunu engelleyen başka emredici kaideler olmadığı sürece izin verilmesi önerilmektedir.⁹⁷ Bunun temel gerekçesi de tüzel kişilerin bazı hallerde eser yaratıp sahibi olabileceğine ilişkin kabulün, hayatı kolaylaştıracağına, birtakım ihtiyaçları cevaplayacağına duyulan inançtır.

Ekleme gerekir ki Türk öğretisine hâkim olan, tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı görüşü aslında Kara Avrupa'sına da ağırlıklı olarak hakimdir.⁹⁸ Türk yasalarına ve öğretisine büyük ölçüde kaynak teşkil eden gerek Alman gerekse İsviçre yasalarında da tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı anlayışı kabul görmektedir.⁹⁹

Anglosakson¹⁰⁰ uygulamasında ise bazı farklılıklar vardır.¹⁰¹ 1988 tarihli

⁹⁷ Varılan sonuç tam olarak *de lege feranda* bir sonuç da değildir zira çalışma kapsamında *lex lata* açısından da bunun mümkün olduğu ileri sürülmektedir.

⁹⁸

⁹⁹ 01.06.1992 yürürlük tarihli ve AS 1993 1798 sayılı İsviçre Federal Telif ve Bağlantılı Haklar Kanunu m. 6 hükmü uyarınca: “Eser sahibi, eseri yaratan gerçek kişidir.”

Yasanın İngilizce tam metni için bkz. https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1993/1798_1798_1798/en (Erişim tarihi: 09.12.2022)

¹⁰⁰ Telif hakkı sistemini benimseyen ve başlıca İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerden oluşan bu sistemde “*work made for hire*” veya “*work for hire*” olarak adlandırılan bir ilkenin geçerli olduğu bildirilir. Bu sistemlerde eser oluşturmak amacıyla işe alınan çalışanların meydana getireceği eserlerin sahibinin de onu çalıştıran(lar) olacağı kabul edilir. Arkan, s. 21. Anılan ilke ve Anglosakson sistemlerdeki duruma ilişkin detaylı incelemeler için bkz. *Hansmann, H. / Santilli, M. “Authors and Artists Moral Rights: A Comparative Legal and Economic Analysis” The Journal of Legal Studies*, Cilt: 26, Sayı: 1, s. 130 vd. *Jaszi, P. “Toward a Theory of Copyright: The Metamorphoses of “Authorship” Duke Law Journal*, Cilt: 1991, Sayı: 2, s. 485 vd.

¹⁰¹ Beşiroğlu, s. 173.

yasa¹⁰² ile külliyen yürürlükten kalkana kadar geçerli olan 1956 tarihli İngiliz Telif Yasası¹⁰³ bünyesinde eser sahibi tanımlanmamıştır. Güncel 1988 tarihli yasa bünyesinde, İngiliz etkisi altında hazırlanmış olan Hindistan Telif Yasası¹⁰⁴ m. 17 hükmünde ve 1971 tarihli Kanada Telif Yasasında¹⁰⁵ m. 13 hükmünde ise durumun farklı olduğu ve eser sahibi kavramının; “eser üzerindeki fikir haklarının ilk sahibi” olarak tanımlandığı görülür.¹⁰⁶ Konuya ilişkin önemli bir uluslararası kaynak olan *Berne Anlaşması* bünyesinde ise direkt olarak eser sahibi hakkında bir tanıma yer verilmediği ancak anlaşmanın m.15 hükmünde, bu anlaşmanın tanıdığı korumadan yararlanılabilmemesinin eser sahipliğinin ispatlanmasına bağlandığı görülür. Bunun için de eser sahibinin isminin eser üzerinde gözükmemesinin yeterli olacağı, bunun da mümkün olmadığı hallerde ise kimlik tespitini sağladığı sürece bir mahlasın da yeterli olacağı kabul edilmiştir. Şimdiye kadar incelenen Kanada, Hindistan ve İngiltere yasalarının ve de *Berne Anlaşmasının* bünyelerinde eser sahibi tanımlanırken veya eser sahibinden söz edilirken asla “gerçek kişi” ifadesine rastlanmadığına da dikkat çekmek gerekir. Yukarıda incelenen İsviçre düzenlemesinin ilgili m. 6 hükmünde ise yasa açıkça gerçek kişilerden bahsetmektedir. Yani özetle Anglosakson gelenekten gelen veya bundan etkilenen ülkelerin mevzuatları ile Kara Avrupası düzenlemeleri arasında gerçek kişi şartı arama noktasında önemli farklılıklar vardır denebilir.

Görüldüğü üzere tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağına dair olan kabullerin evrensel hukuk ilkeleri olmadığı ve tüzel kişilerin eser sahibi olup olamayacağına dair soruya verilecek cevabın sahip olunan ideolojik/politik tercihler neticesinde değişkenlik gösterebileceğini söylemek mümkündür. Menfaatler terazisinde hangi tarafa ağırlık verileceğine ilişkin cevaplar, konunun niteliği gereği her zaman subjektif olmaya mahkumdur.¹⁰⁷ 1995 tarihine kadar olduğu gibi gelecek bir tarihte de Türkiye’de kabul gören ağırlıklı görüşün, tekrardan tüzel kişilerin eser sahipliğine izin veren bir görünüm kazanabileceği unutulmamalıdır. Bariz bu hususların belki çalışmanın kapsamını aşan ve yersiz bir şekilde belirtilmesinin nedeni ise hukuki tartışmalarda çoğu kabulün kalıcı olmadığını ve/veya objektif temellere dayanmadığının altını çizmektir.

¹⁰² Bkz. yukarıda dipnot 19.

¹⁰³ 1956 c.74 sayı ve 05.11.1956 tarihli “Telif Yasası”. Tam metin için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1956/74/enacted> (Erişim tarihi: 28.10.2022)

¹⁰⁴ 04.06.2022 tarih ve 14 of 1957 sayılı Hindistan Telif Yasası. Tam metin için bkz. <https://copyright.gov.in/documents/copyrightrules1957.pdf> (Erişim tarihi: 28.10.2022)

¹⁰⁵ R.S.C., 1985, c. C-42 sayı ve 1921 tarihli Kanada Telif Yasası. Tam metin için bkz. <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/C-42.pdf> (Erişim tarihi: 28.10.2022)

¹⁰⁶ Konu hakkında ek incelemeler için bkz. Beşiroğlu, s. 173.

¹⁰⁷ Bu durum da her zaman net bir şekilde ölçülebilir somut veri ve olgularla uğraşmayan sosyal bilimlerin daimi kaderidir. Hukukun bilimselliği üzerine bir inceleme için bkz. Serozan, (Yöntem) s. 4 vd.

SONUÇ

FSEK kapsamında kimlerin eser sahibi olabileceği sorusu; tüzel kişiler açısından kanaatimce cevaplanması güç ve “çözölmüş” olmaktan uzak bir haldedir. Çalışma dahilinde eser kavramı, eser sahipliği hukuki statüsü, tüzel kişilerin eser sahipliği konuları detaylı olarak incelenmiş ve tüzel kişilerin eser sahipliğinin hukuk sistemimize tamamen yabancı ve/veya yeni bir kavram olmadığı sonucuna varılmıştır. Bilindiği üzere 1995 tarihine kadar mevcut olan hukuki altyapıda bunun mümkün olduğu kabul edilmekteydi. Günümüzde pozitif düzenlemeler tüzel kişilerin eser sahipliğini açıkça yasaklamıyor olsa da öğreti ve uygulamanın tamamına yakınının tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı görüşünde olduğu olgusunu yadsımak da mümkün değildir. Yukarıda da belirtildiği üzere FSEK m. 1/B-b tanımlar hükmünden gerçek ibaresinin çıkarılması ile m. 27/4 hükmünün kanun bünyesinde korunmuş olmaları gibi hususların amacının tüzel kişilerin eser sahibi olmasını sağlamak olmadığı yönünde bir tereddüt yoktur. Ancak kanun koyucunun amacı, hukuki yorumda tek başına bağlayıcı değildir. Dolayısıyla kanun değişikliklerini bu şekilde yorumlamak da söz konusu olabilir. Bu çalışma ile amaçlanan, konuyu tartışmaya açmak, tüzel kişilerin eser sahibi olmalarına ilişkin gerek pozitif gerekse olması gereken hukuk açısından bir engel olmadığını göstermek ve bu konu hakkındaki yargılarımızın altında yatan felsefi/hukuki temellere ve fayda-zarar analizlerine dikkat çekmektir.

Günümüzde hem öğreti hem de uygulamanın tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı kanaatinde olmasının nedenleri; pozitif düzenlemeler ile hususiyet ve fikri çabanın insana özgü olgular olduğu yönündeki argümanlarla temellendirilmektedir. Oysa kanaatimce tüzel kişilerin eser sahipliğine engel pozitif düzenlemeler olmadığı veya en azından mevcut düzenlemelerin iki yönde de yorumlanmaya müsait olduğu kabul edilmelidir. Hususiyet ve fikri çabaya ilişkin argümanlara gelince, kanaatimce bunlar geçerli gerekçeler değildir. İlgili yerlerde de açıklandığı üzere hususiyetin ve fikri çabanın “aslında olmadıkları” halde bazı durumlarda mevcut olduğunun kabul edildiği pek çok örnek vardır. Bazı kişilerin ayırt etme gücünün olmamasına neden olan tıbbi durumlarının, bunların yaratıcılığının ve/veya fikri çabasının da olamamasına neden olduğu vakalar söz konusu olabilir. Ancak bundan bağımsız olarak bu tip kişilerin eser yaratıp eser sahibi olmasına müsaade edilmektedir. Bu tip vakalarda aslında fikri çaba da hususiyet de yokken var kabul edilmektedir, bu sonuca da amaca uygun yorum yapmak suretiyle varılmaktadır. Dolayısıyla tüzel kişilerin fikri çaba sahibi olamayacağı veya hususiyet içeren eserler yaratamayacağı yönündeki kabullerin de amaca uygun yorum suretiyle değiştirilmesi mümkün olabilmelidir. Kanaatimce önemli olan kavramsal yorum değil, menfaatlere

yönelik yorumdur. Tüzel kişilerin eser sahibi olmasının hakkaniyetli ve daha çok faydaya sebep olacak olduğu hallerde de amaca uygun yorum yapmak suretiyle bunların eser sahibi olabileceği kabul edilebilmelidir. Hususiyet ve fikri çabadan yola çıkarak tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağını ileri süren görüşün bir diğer varsayımı ise bunların insana özgü özellikler oluşudur. Bu varsayımın temel bilimler açısından kaş kaldırtan niteliği bir kenara, tüzel kişilerin “insana özgü” pek çok başka özelliğe sahip olabildiği ve yetkiyi kullanabildiği bir hukuk düzeninde başka bir insana özgü özelliğe sahip olamayacağını ileri sürmek, dayanaktan yoksun olacaktır. Tüzel kişilerin irade açıklamalarında bulunabileceği gözetildiğinde, iradesi olup da bunu açıklayabilen bir varlığın nasıl fikri çaba sahibi olamayacağı sorusu gündeme gelecek ve kanaatimce cevaplandırılmayacaktır.

Tüzel kişilerin eser sahipliğinin, burada ileri sürüldüğü üzere, pozitif düzenlemelerce açıkça engellenmeyen ve önünde mantıksal bir engel de bulunmayan bir konu olduğu kabul edilirse, o takdirde tüzel kişilerin eser sahibi olmasının fikri haklar hukukunun temel bir prensibi olan eser sahibini koruma amacına herhangi bir aykırılık teşkil edip etmediğini incelemek gerekir. Tüzel kişilerin, çalıştırdıkları kişilerin eserlerinin sahibi olmasının önünü açmanın uygulamada kötüye kullanılabileceği ve bunun emredici hükümlerle engellenmesi gerektiği kanaatimce de dayanaksız bir argüman değildir. Gerçekten de güçlü tarafın güçsüz olana birtakım hususları dayatmasının açıkça emredici hükümlerle engellenmediği hallerde bunun sömürüye yol açabileceği herkesçe kabul edilen bir husustur. Zaten bu nedenle kira, iş hukuku gibi alanlar emredici düzenlemelerle doludur ve yine bu yüzden gabin ve genel işlem koşullarına ilişkin olanlar gibi daha genel nitelikli düzenlemeler vardır. Dolayısıyla burada *de lege feranda* olarak tüzel kişilerin eser sahibi olabilmelerine yalnızca spesifik bazı hallerde izin verilen bir sistem önerilmektedir, her halde değil. Kanaatimce eser sahibini yukarıda belirtilen gabin ve benzeri genel hükümlerle koruyup, herhangi bir sömürünün söz konusu olmadığı somut olaylarda tüzel kişilerin de eser sahibi olabilmelerine müsaade etmek, hukuk sistemimizin gözettiği temel amaçlara uygun bir çıkarım olacaktır.

Bu konunun tartışılması, “genel yapay zekanın” (*general artificial intelligence*) bulunması halinde bunun oluşturacağı tekillik ve bu kapsamda yapılacak başka tip “kişilik” tartışmaları açısından da kanaatimce faydalı bir hazırlık olacaktır.

KAYNAKÇA

Arkan, Azra: Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, İstanbul, 2005, Vedat Kitapçılık.

Arsılanlı, Halil: Fikri Hukuk Dersleri: 2 Fikir ve Sanat Eserler, İstanbul, 1954, Sulhi Garan Matbaası.

Ateş, Mustafa: Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması. Ankara, 2003, Seçkin Yayınları.

Ateş, Mustafa: Fikri Hukukta Eser, Ankara, 2007, Turhan Kitabevi.

Ayiter, Nuşin: Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara, 1972, Sevinç Matbaası.

Akbulut, Pakize Ezgi: "Borçlar Hukukunda Kesin Hükümsüzlük Yaptırımının Amaca Uygun Sınırlama (Teleolojik Redüksiyon) Yöntemi İle Daraltılması" İstanbul, 2016, On İki Levha.

Beşiroğlu, Akın: Fikir Hukuku Dersleri, 4. Baskı, İstanbul, 2006, Arıkan.

Bozbel, Savaş: Fikri Mülkiyet Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2015, 12 Levha Yayınevi.

Çakmak, Diren: Osmanlı Telif Hukuku İle İlgili Mevzuat. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı: 21, 2007, s. 191-234.

Dural, Mustafa / Öz, Turgut: Türk Özel Hukuku - Kişiler Hukuku, 23. Baskı, 2. Cilt. İstanbul, 2022, Filiz Kitabevi.

Erdil, Engin: Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı, İstanbul, 2016, Vedat Kitapçılık.

Erel, Şafak: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2009, Yetkin Yayınevi.

Gökyayla, Emre: Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, 2. Baskı, Ankara, 2001, Yetkin Yayınevi.

Güneş, İlham: Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, İstanbul, 2008, Seçkin Yayınevi.

Gürsel, Üstün: Yargısal Uygulamada Fikri Haklar, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 73, Sayı: 10-12, 1999, s. 954-981.

Hirsch, Ernst: Hukuki Bakımdan Fikri Say, İstanbul, 1942, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Hansmann, Henry: Authors and Artists Moral Rights: A Comparative Legal and Economic Analysis, The Journal of Legal Studies, Cilt: 26, Sayı: 1, 1997, s. 95-143.

Hakkakul, Yıldız Özge: Çalışanların Meydana Getirdiği Eserler. İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 72, Sayı: 2, 2014, s. 497-540.

Hacımahmutoğlu, Sibel: Anonim Ortaklıkta Ultra Vires Doktrini ve Ortaklığı Bağlamaya Yetkili Organın (Yönetim Kurulunun) Yetkilerinin Sınırlandırılması, Ankara, 2016, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü.

Jaszi, Peter: Toward a Theory of Copyright: The Metamorphoses of "Authorship. Duke Law Journal, Cilt: 1991, Sayı: 2, 1991, s. 455-502.

Kılıçoğlu, Ahmet Mithat: Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 5. Baskı, Ankara, 2019, Turhan Kitabevi.

Karademir, Artür: “ Çalışanların Yarattığı Eserler Üzerinde Fikri Hakların Kullanılması” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

Kuntalp, Erden: Karışık Muhtevalı Akit, 2. Baskı. Ankara, 2013, Banka ve Ticaret Enstitüsü.

Karahan, Sami / Suluk, Cahit: Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, 3. Baskı, Ankara, 2012, Seçkin.

Nomer, Haluk Nami / Akbulut, Pakize Ezgi: Medeni Hukuka Giriş, 7. Baskı. İstanbul, 2022, Filiz Kitabevi.

Oğuzman, Kemal / Barlas, Nami: Medeni Hukuk, 28. Baskı. İstanbul, 2022, On İki Levha.

Öztan, Fırat: Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler. Profesör Doktor Ali Bozer'e Armağan (s. 221-242). içinde Ankara, 1998, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Öztan, Fırat: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara, 2008, Turhan Kitabevi.

Öztrak, İlhan: Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar, Ankara, 1971, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Suluk, Cahit / Karasu, Rauf: Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2021, Seçkin Yayınevi.

Serozan, Rona: Hukukta Yöntem, 2. Baskı. İstanbul, 2017, Vedat Kitapçılık.

Serozan, Rona: Medeni Hukuk, 8. Baskı, İstanbul, 2018, Vedat Kitapçılık.

Tekin, Memiş: Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu, Birinci Baskı. Ankara, 2002, Seçkin Yayınevi.

Tekinalp, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2012, Vedat Kitapçılık.

Tosun, Yalçın: Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları, 2. Baskı, İstanbul,

2013, 12 Levha Yayınları.

Uslu, Ramazan: Türk Fikir ve Sanat Hukuku'nda Eser Kavramı, Ankara, 2003, Seçkin.

Yavuz, Levent / Alica, Türkey / Merdivan, Fethi: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, 1. Cilt, 2. Baskı, Ankara, 2014, Seçkin Yayınevi.

Yarsuvat, Duygun: Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları, İstanbul, 1984. Yılmaztekin, Hasan Kadir: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Eser Sahipliği ve Hak Sahipliği ile Bunların Tecavüzü Davaları Bağlamında Davacı Sıfatı. Adalet Dergisi, Sayı: 65, s. 499-557.

Yılmaztekin, Hasan Kadir: Türk Fikrî Haklar Hukuku Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserleri Korumak İçin Hazır mı? Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, Aralık 2020, s. 1513-1586.

YARGI KARARLARI

Yargıtay 11.HD., T. 13.06.2008 E. 2006/14622, K. 2008/7868.

Yargıtay 11. HD., T. 25.02.2008 E. 2007/227, K. 2008/2175.

Yargıtay 11. HD. T. 15.12.2011, E. 2009/14531, K. 2011/17084.

Yargıtay 11. HD. T. 18.06 2007, E. 2007/5265, K. 2007/9282.

Yargıtay 11. HD. T. 14.04.2011, E. 2009/5129, K. 2011/4350

Feist Publications Inc v. Rural Telephone Service Co. 499 U.S. 340, (1991).

Donoghue v. Allied Newspapers, Ltd. 3 Ch. D. 503, (1937).

İNTERNET KAYNAKLARI

Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283698> (Erişim Tarihi: 25.07.2023)

U.S. Copyright Office, “*Compendium of U.S. Copyright Office Practices*” § 101 (3d ed. 2021),